

สิ่งแวดล้อมและสังคม

สยามรัฐวันที่ 9 มกราคม 2540

รศ.ดร. ไพบูรณ์ ภูริเวทย์

ในที่สุดปีใหม่ฟ้าใหม่ที่ทุกคนรอคอยก็มาถึง แต่ฟ้าใหม่ที่รอคอยกันจนถึงขั้นจุดประทัดจุดพลุต้อนรับเมื่อเข็มนาฬิกาเดินถึงเลข 12 ของเที่ยงคืนวันที่ 31 ธันวาคม จะสมหวังดังใจหรือไม่ ถ้าพิจารณากันในแง่ของสิ่งแวดล้อมให้ดีแล้วฟ้าใหม่ของชาวกรุงเทพมหานคร ก็ยังคงมีมลภาวะทางอากาศอยู่ดี อาจจะมีมลพิษน้อยกว่าปกติก็เพียง 3 - 4 วัน ในช่วงวันหยุดสงกรานต์ปีเก่าต้อนรับปีใหม่ที่ผู้คนส่วนมากเดินทางไปต่างจังหวัดเท่านั้น พอขึ้นสัปดาห์ที่สองของปีใหม่ท้องฟ้ากรุงเทพ ฯ ก็จะมีมลพิษกลับมาตามเดิม

มลพิษหลักที่ทำให้คุณภาพอากาศทั้งในกรุงเทพมหานครแย่งคือ ฝุ่นละออง แก๊สคาร์บอนมอนนอกไซด์ ไนโตรเจนไดออกไซด์ ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และสารตะกั่ว ในบรรดามลพิษเหล่านี้ดูเหมือนว่าฝุ่นละอองจะเป็นปัญหาที่รุนแรงที่สุด ความเข้มข้นของฝุ่นละอองที่เป็นเกณฑ์มาตรฐานโดยทั่วไป คือ 0.1 มิลลิกรัมต่อลูกบาศก์เมตร แต่อากาศที่ประชาชนกรุงเทพ ฯ หายใจเข้าไปมีความเข้มข้นของฝุ่นละอองอยู่ในช่วง 0.12 - 0.21 มิลลิกรัม ต่อลูกบาศก์เมตร เห็นตัวเลขแล้วทุกคนตกใจ หลายคนอยากกลั้นหายใจนาน ๆ หรือค่อย ๆ หายใจช้า ๆ แต่จะใช้เทคนิคการหายใจอย่างไรฝุ่นละอองเหล่านี้ก็เข้าสู่ร่างกายเราตามระบบทางเดินหายใจและไปสิ้นสุดลงที่ปอดซึ่งทำหน้าที่เหมือนเครื่องกรองตามธรรมชาติในร่างกายคน ไม่น่าแปลกใจที่โรคปอดและโรคทางเดินหายใจรวมทั้งโรคมะเร็งก็กลายเป็นโรคฮิตติดอันดับของคนกรุงเทพ ฯ

คำถามที่เรามักจะถามกันคือลมไม่พัดฝุ่นละอองพวกนี้ไปตกที่อื่นที่ไกลจากกรุงเทพ ฯ บ้างหรือ ถูกต้องลมที่พัดประจำตามฤดูกาลพัดพาฝุ่นละอองและแก๊สที่เป็นมลพิษอื่น ๆ ไปตกที่พื้นที่อื่นตามทิศทางกระแสลม ซึ่งบางครั้งก็พัดพาไปไกลเป็นร้อยกิโลเมตร มลพิษของนครชิคาโกในรัฐอิลลินอย เป็นเมืองอุตสาหกรรมที่ใหญ่แห่งหนึ่งของสหรัฐอเมริกา ถูกกระแสลมพัดไปตกในเมืองแมดดิสันรัฐวิสคอนซิน ซึ่งห่างกันร้อยกว่าไมล์ จะเห็นว่ามลพิษที่ชาวเมืองสร้างขึ้นไม่ได้ตกอยู่กับคนในเมืองเท่านั้น

แต่ถ้าไม่มีลม หรือกระแสลมไม่แรงเกิน 8 ไมล์ต่อชั่วโมงมลพิษที่เกิดขึ้นในเมืองก็จะหมุนเวียนอยู่ในเมือง ปกติอากาศในเมืองจะร้อนกว่าอากาศรอบ ๆ เมือง เพราะได้รับความร้อนจากยานยนต์ จากโรงงานอุตสาหกรรม จากสถานที่ทำงานทั้งของรัฐและเอกชนที่ติดเครื่องปรับอากาศเกือบทุกแห่ง จากการหุงต้มในครัวเรือน และความร้อนจากตัวเราเอง นอกจากนี้พื้นที่ในเมืองส่วนใหญ่ก็ถูกปกคลุมด้วยคอนกรีต คอนกรีตไม่ว่าจะเป็นถนน ดึกหรือหลังคาดูดความร้อนได้ดีในตอนกลางวันและคายความร้อนได้ในตอนกลางคืน อากาศร้อนขยายตัวลอยสูงขึ้นและแผ่ขยายไปทั้งเมือง ในกรณีที่ไม่มีลมพัดแรง พออากาศร้อนที่แผ่มาถึงชานเมือง

อากาศก็จะเริ่มเย็นลงและตกลงต่ำเพราะอากาศเย็นหนักกว่าอากาศร้อน ขณะเดียวกันอากาศเย็นจากรอบ ๆ เมืองก็จะพัดดันอากาศที่เพิ่งจะเย็นตกลงมากลับเข้ามาในเมืองอีก การหมุนเวียนของอากาศในเมืองในฤดูหนาวที่ไม่มีกระแสลมแรงจะวนเวียนอยู่เช่นนี้ ฝุ่นละอองที่ลอยขึ้นไปกับอากาศร้อนจะตกและถูกพัดกลับเข้ามาจากชนเมืองอีกสภาพอากาศในเมืองในช่วงฤดูหนาวจึงเหมือนกับโดมฝุ่นละอองที่ฝรั่งเรียกว่าดัสท์โดม เมื่ออธิบายมาถึงตรงนี้ก็เห็นว่าฝุ่นละอองในเมืองที่เกิดจากฝีมือคนในเมือง ไม่ว่าจะเกิดจากการก่อสร้าง โรงงานอุตสาหกรรม หรือจากการหุ้งต้ม หรือแม้แต่จากผ้าเบรคทุกครั้งที่เราเหยียบเบรครถ จะวนเวียนอยู่ในอากาศที่ชาวเมืองหายใจเข้าไปโดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาวที่ไม่มีกระแสลมพัดแรง

ฤดูหนาวซึ่งเป็นฤดูกาลที่หลายคนชอบเมื่อพิจารณาในแง่มลพิษฝุ่นละอองจึงเป็นฤดูที่น่ากลัวไม่เพียงแต่ฝุ่นละอองเท่านั้นที่วนเวียนอยู่ในเมืองมากในช่วงฤดูหนาว แก๊สพิษอื่น ๆ ก็วนเวียนอยู่ด้วยในขณะที่คนในภาคเหนือ และภาคอีสานเผชิญกับความหนาวเย็น ที่มีมลพิษเข้มข้นเกินมาตรฐาน ใครเสี่ยง มากกว่ากันก็พิจารณากันเอง ถ้าจะคิดแบบเห็นแก่ตัวว่าตัวใครตัวมัน ปอดใครปอดมันรักษากันเองก็คิดได้ แต่ยังมีคนอีกจำนวนหนึ่งที่ต้องทนกับมลพิษในเมืองโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ คนกลุ่มนี้คือตำรวจจราจร จริงอยู่ที่คนกลุ่มนี้ส่วนมากสามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้เมื่อเจ็บป่วย แต่ถ้าถามว่ามีใครอยากเจ็บป่วยบ้าง ถึงเจ็บป่วยแล้วเบิกค่ารักษาพยาบาลได้มันคุ้มหรือไม่คุ้มและอายุของคนเหล่านี้จะยืนยาวเพียงใด รัฐควรจะหันมาสนใจกับคนที่มีอาชีพเหล่านี้ให้มากกว่านี้ซึ่งไม่ว่าจะเป็นปีหน้าฟ้าใหม่ อีกก็ปีเขาก็ต้องเผชิญกับมลพิษในท้องถนนต่อไปจนกว่าจะตายกันไปข้างหนึ่ง แน่นอนมลพิษไม่ตาย และจะอยู่คู่ฟ้าเมืองไทยไปอีกนาน